

ЗБІРНИК

інгуальський степ

історія – джерела – краєзнавство – родовід – спадщина

VI ВИПУСК

2021

ЗБІРНИК

ІНГУЛЬСЬКИЙ СТЕП

Історія – Джерела – Краєзнавство – Родовід — Спадщина

VI ВИПУСК

Видавництво «Ярославів Вал»,

Київ, 2021

ЗМІСТ

Вступне слово	4
I. ІСТОРІЯ	5
Портнов А.В. "Між Сходом і Заходом": Історіографічні нотатки про взаємини Русі-України і Степу	6
Букет Є.В. Вплив Константинопольського патріархату на терени Київського воєводства Речі Посполитої в першій половині XVIII століття	13
Пивовар А.В. Про план зведення Єлисаветградської провінції 1766 року та його наслідки	22
Паталах О.Ю. До історії Бузького козачого війська: Вербований козацький полк	86
Митрофаненко Ю.С. Боротьба між Червоною армією та військом УНР Першого Зимового походу на теренах Центральної України в лютому – квітні 1920 року	107
Мілютин С.Ю. Індивідуальний опір селян та колгоспно-партійного активу хлібо-заготівельним заходам 1932-1933 років	117
II. ДЖЕРЕЛА	125
Пивовар А.В. Межові документи фонду Херсонської губернської креслярні за 1776 рік	126
Шляховий К.В. Відомості Новомиргородського повітового суду про купчі на землю, укладені в 1784-1796 роках	175
Іустин (Юревич), ієромонах. Григоріє-Бізуков монастир та церкви Бериславської округи за страховими оцінками 1910-1915 років	199
Харлан О.В. Справа Археологічної комісії 1917 року про Свято-Миколаївську церкву села Воронівки-Куцеволівки Верхньодніпровського повіту	233
Жосан О.Е. Щоденники як джерело вивчення історії періоду німецької окупації	242
III. КРАЄЗНАВСТВО	250
Ганул А.М. Рання історія Новомиргорода в архівних документах 1747–1751 років	251
Собчук О.В. Етнографічні замітки з Новомиргородщини на сторінках Єлисаветградського вісника за 1890 та 1891 роки	259
Гриценко В.П. Село Бокове у вирі історичних подій 1917–1940 років	264
Голованова О.В. Злинський процес 1924 року	292
Шляховий К.В. Село Хмельове за краєзнавчим нарисом священика Анатолія Скобельського, укладеним у 1928 році	296
Пивовар А.В. Колгоспи довоєнної Кіровоградщини	315
Мельник О.О. Про можливість використання у давнину криворізьких залізних руд	381
IV. РОДОВІД	383
Пивовар А.В., Сердюк В.А. Микита Корж та деякі справи початку 1800 років, які вирішувалися за його участі	384
Дерхо В.В. Відомості з архівних документів про дворянство роду Долинських Херсонської губернії	408
Васильченко В.Г. Долі священнослужителів села Капітанівки	426
Голованова О.В. Оновлення єдиновірчої церкви військового поселення Новоукраїнська (Злинки) та три справи д'ячка Суворова	447
Пивовар А.В. Дворянство Херсонської губернії перед реформою 1861 року та за відомостями Міністерства фінансів про надходження викупних платежів	475
Гуменюк А.С. Про священників, які вибули зі складу учасників каси взаємодопомоги Херсонського єпархіального опікуництва про бідних духовного чину за 1901–1918 роки	510
Тарабара О.М. Панас Феденко і Перший Зимовий похід Армії УНР	522
V. СПАДЩИНА	528
Пивовар А.В. Опис підполковника Романа Томілова замка Кінбурн з кутом між Бугом і Дніпром, укладений у 1775 році	529
Умовні скорочення для продовжуваних видань, архівних та інших установ	559

Харлан О.В., м. Дніпро

Справа Археологічної комісії 1917 року про Свято-Миколаївську церкву села Воронівки-Куцеволівки Верхньодніпровського повіту

В 2007 році працюючи над вивченням особливостей культових споруд колишньої Катеринославщини¹ під час роботи в архівосховищах міста Санкт-Петербурга було виявлено цікаву справу, яка зберігається в архіві Інституту історії матеріальної культури Російської академії наук (ИИМК РАН) і висвітлює маловідомі сторінки останніх років історії старовинного Свято-Миколаївського храму в селі Воронівка-Куцеволівка та його архітектурні особливості.

Поява даної справи безпосередньо пов'язана з більш давнім періодом часу, коли ідея вивчення матеріалів про стародавні храми Російської імперії виникла у фахівців Імператорської Академії художеств та Імператорського Археологічного товариства. Задля охорони та збереження найдавніших уцілілих культових об'єктів слід було виконати моніторинг доволі значних територій колишньої імперії на предмет наявності таких об'єктів. В 1886 році було розроблено спеціальну опитувальну форму – Метрику, що складалася з 72 основних питань та 4 додаткових, розміщених на 14 аркушах для їх заповнення і надруковано значним тиражем². Питання були поділені на шість окремих розділів: I. Історія церков і монастирів і їх місце розташування; II. Зовнішні частини церкви; III. Внутрішні частини храму; IV. Іконописання; V. Різні речі. В кінці у розділі VI. Імператорській Академії Художеств бажано знати, на окремому аркуші розміщувалася група з чотирьох додаткових питань.

Дані метрики було розіслано для заповнення на місця по окремим губерніям. Після заповнення їх було повернуто до Академії художеств. Зараз метрики зберігаються в фонді Імператорської Археологічної комісії Наукового архіву Інституту матеріальної культури РАН в Санкт-Петербурзі.

Автором в 2007 році було опрацьовано більше 60-ти метрик церков Катеринославської губернії кінця 1880-х років, які зберігаються в зазначеному архіві. Церкві села Воронівки-Куцеволівки в даному архівному зібранні присвячено окрему справу № 58 "О предполагаемой разборке старого храма в селе Вороновке-Куцеволевке Верхнеднепровского уезда Екатеринославской губернии" обсягом 4 арк., заведену в 1917 році. Остання складається з листа із запитом Катеринославської духовної консисторії, надісланого на передодні жовтневих буремних подій в Петроград до Археологічної комісії, яка знаходилася в Зимовому палаці, і чернетку відповіді, підписаної за Голову комісії академіком В.В. Латишевим. До листа з Катеринославу було додано унікальні фотографічні зображення давнього храму.

З відповіді В. Латишева стає зрозуміло, що метрику для заповнення лише планувалося надіслати разом з листом-відповіддю до Катеринослава. Проте, невідомо чи було її надіслано в 1917 році. Відкритим залишається також питання, яким чином обиралися церкви, до яких в останній чверті XIX ст. розсилалися метрики. Як бачимо з листа-відповіді, причт Куцеволівської церкви її не отримав, хоча стародавня церква в селі існувала.

З опрацьованих метрик видно, що переважна кількість відповідей виконувалася сухо, без належної зацікавленості, переважно необізнаними з тонкощами мистецтвознавства та архітектури священниками. Як наслідок, фахівцям, що вивчали заповнені метрики окремих храмів, було дуже важко знайти в них цінну інформацію і довести унікальність храмових будівель. З матеріалів церкви села Воронівки-Куцеволівки стає зрозумілим, що із фотозображень храму фахівців Археологічної комісії в 1917 році зацікавила насамперед її давня споруда та архітектура. Взагалі, дуже мало священників додавали фотографії та малюнки до метрик, не дивлячись на прохання і вказівки на це в інструктивних документах. Тому, важко переоцінити важливість і цінність виявлених фото.

Відомо кілька фотографічних та художніх зображень храму села Воронівки-Куцеволівки, виконаних з північного заходу разом з влаштованою поруч дерев'яною дзвіницею, однак інші ракурси не були раніше відомі. Найвідоміше з її зображень маємо на акварелі "Стара українська церква в селі Куцеволівка Катеринославської губернії" роботи тогочасного українського художника С.І. Васильківського (1854-1917), яка за Каталогом 2013 року до його збірки в

¹ Робота проводилася в контексті дисертаційного дослідження. Див. (Харлан О.В., 2010 рік).

² Матеріали про підготовку "Метрики" на пам'ятки зодчества було викладено у Докладній записці до Імператорської Академії Художеств Трувонта Кібальчіча від 17 лютого 1886 року про складення "Метрики для получения верных сведений о древнеправославных храмах Божьих, зданиях и художественных предметах" (РА НА ИИМК РАН, ф. 1, справи 1890 року).

Харківському художньому музеї, датується 1890-ми роками. Саме на цьому малюнку відображено ще цілими маківку з хрестом на дзвіниці та віконну раму північного фасаду з західної сторони.

Стара українська церква в селі Куцеволівка Катеринославської губернії. 1890-ті роки. Художник С.І. Васильківський. З зібрання Харківського художнього музею. Фото автора 2007 року

Виходячи з відповідного стану всіх вище згаданих деталей дещо пізніше, ніж акварель Васильківського, причому о тій же порі дня, було зроблене фото зовнішнього вигляду цієї церкви, яке збереглося у зібранні С.А. Таранушенка (ІР НБУВ, ф. 278, спр. 408). На жаль, зазначене фото, виконане вочевидь незадовго до початку Першої світової війни (1914 рік), не містить ознак його більш конкретного датування.

Куцеволівка, церква Св. Миколи. Зовнішній вигляд з півночі. Фотосвітлина Харківського університетського музею мистецтв із зібрання С.А. Таранушенка. Початок XX ст.

Добре відомо, що Стефан Таранушенко зі своїми помічниками робили багато фотографій в період експедицій по Україні. Однак окремі фотографії вони отримували також з місцевих установ та архівів, з приватних збірань та від аматорів фотомистецтва. Тож, вірогідно, фото Куцеволівської церкви зі збірки Таранушенка зроблене дещо раніше 1917 року. По колишньому Запорожжю експедиція Стефана Андрійовича проходила у 1928 році і в щоденнику подорожі не згадується про відвідання Воронівки-Куцеволівки. Відомо також, що 26 липня 1928 року Таранушенко з помічниками виїхали з Дніпропетровська і відпливли до Кременчука без візиту до Воронівки-Куцеволівки³.

Слід вказати, що С. Таранушенко помилився з визначенням року будівництва Миколаївського храму, зображеного на фото з його архівної збірки. Зазначений ним рік будівництва (1756) відноситься до першої Куцеволівської Миколаївської церкви, дійсно влаштованої тут, у тогочасній слободі Тройницькій, із перевезеної з містечка Келеберди звітшалої Троїцької церкви⁴. Однак, на фото і на вище згаданих зображеннях бачимо вже другу Миколаївську церкву, завершену будівництвом на новому місці 2 червня 1787 року та освячену 19 вересня того ж року. Дана помилка була продубльована як у першому (2012 рік), так і другому (2014 рік) харківських виданнях фундаментальної праці Таранушенка⁵. Будівельні матеріали зі старого храму використали на будівництво нової дзвіниці, теж зображеної поруч з церквою на збережених фото. Третю Миколаївську церкву на іншому місці було зведено в 1881 році. Тож, у Куцеволівці довгий час існували дві церковні споруди⁶. У останній за часом відбувалася церковна служба, а стара споруда стояла без використання. Саме тому, місцева громада і хотіла в 1917 році розібрати давню будівлю.

Всі дерев'яні храми губернії (за винятком 2-х з Новомосковського повіту), не дивлячись навіть на проведені заходи⁷ та доведену цінність, були знищені в кінці XIX – на початку XX ст. і замінені новими спорудами в єпархіальних традиціях нового часу. Дивом вцілілі від єпархіального дореволюційного наступу стародавні храми були знищені вже при антирелігійній владі радянського часу. Важливим нагадуванням про втрачену спадщину для народної пам'яті залишаються виявлені метрики та не численні фотографічні зображення, за якими можна мати уявлення про архітектурно-мистецькі особливості давніх святинь.

Для дослідників історії храму Воронівки-Куцеволівки справа буде цікавим джерелом, оскільки тут наведено маловідомі, або, взагалі, раніше не друковані дані з історії святині та окремих особливостей її споруди та церковного начиння давнього Свято-Миколаївського храму села.

Обкладинка використаної архівної справи, як і обкладинки справ з отриманими метриками стосовно інших церков, виконана з паперу фіолетового кольору близького до формату А4, аркуші прошито та проклеєно. Всередині аркуші, всі різного розміру, пронумеровано олівцем від руки в правому верхньому кутку першої сторони кожного аркушу справи. Російськомовні тексти документів розміщено на першому аркуші зі зворотом та на лицьовій стороні другого аркушу. Безпосередньо у справі за № 58 зберігаються лише два фотознімки храмової споруди, з однаковими надписами на звороті: "Екатеринославская губерния, Верхне-Днепровский уезд,

³ Харлан О.В. "Щоденник з подорожі на Запорожжя" С.А.Таранушенка як джерело архітектурно-мистецтвознавчих досліджень Дніпропетровщини // Праці центру пам'яткознавства. Збірник наукових праць. Вип. 20. – К., 2011, с. 183-194.

⁴ Константин Прихожий. Историко-статистические церковные сведения. Местечко Келеберда (Кременчугского уезда) // Полтавские епархиальные ведомости. – 1872, июля 1-го, № 13, часть неоф., с. 482.

⁵ Таранушенко С.А. Дерев'яна монументальна архітектура Лівобережної України. – Х.: Харківський приватний музей міської садиби, 2012. – 652 с. – с. 57, 240; Таранушенко С.А. Дерев'яна монументальна архітектура Лівобережної України. Повна редакція. – Х.: Видавець Савчук О.О., 2014. – 864 с. – С. 321.

⁶ Харлан О. Православні храми Верхньодніпровського повіту: до історіографії питання // Верхньодніпровські обрії. Краєзнавчий альманах. – Житомир: "Полісся", 2020. – 348 с. – С. 104.

⁷ Єпархіальні архієреї могли виконувати ремонти і будівництво без проєктів і робочої документації з дозволу Синоду. З 1865 року Синод домігся послаблення державного контролю за церковним будівництвом, дозволивши своїм рішенням від 17 грудня 1865 року церковним причтам, старостам і монастирям виконувати дрібні лагодження навіть не питаючи дозволу єпархіального керівництва. В новому Статуті Духовних консисторій 1883 року ремонт, перебудова і розширення церковних будівель, збудованих до 1700 року чи пізніше, але цінних в історичному чи художньому відношенні, могли здійснюватися лише за санкціями імператора або Синоду (параграф 47). В 1879 році 9 січня знову відбулося Визначення Святішого Синоду за № 2236 про недопустимість самовільних переробок в давніх храмах без Височайшого дозволу і доповіді Синоду.

село Вороновка-Куцеволовка, кінець XVIII в.", які супроводжуються штампом з текстом: "Археологическая комиссия. Петроград, Зимний дворец".

Фото виду з південного сходу (арк. 3) виконано за межами церковної огорожі і дає добре уявлення про загальні розміри храмової споруди, вертикальне лиштування стін, дерев'яне покриття дахів, невеличку маківку, що увінчує головний об'єм храму. До храму, що належить до так званого хатнього типу, з заходу і півдня було влаштовано невеличкі прямокутні у плані зруби з двосхилими дахами, нижчими за основний зруб головного об'єму. Основний об'єм мав чотирихилый дах. З східного боку південного зрубу у вівтарній частині було збудовано бічний компартимент з односхилим дахом, нижчий за висотою за південне рамено. Навколо храму видно дерев'яну невисоку огорожу, виконану з довгих горизонтальних дощок і велику кількість зелених насаджень.

Фото виду зі сходу (арк. 4) виконано за межами церковної ділянки. На фото добре видно фасад вівтарної частини з вертикальною дерев'яною шалівкою, стрімким дерев'яним дахом, критим дерев'яними дошками. На східному фасаді добре видно два квадратних віконних отвори, влаштованих високо над цокольною частиною. Обидва вікна закрито ставнями, або зашито дошками після припинення служб в давньому храмі. Видно дверний отвір у бічному південно-східному компартименті, дах якого покрито залізними листами. Падаюча тінь на північне рамено підкреслює наявність прямокутного віконного отвору в північному зрубі. На передньому плані видно дерев'яну огорожу, влаштовану з довгих дощок, закріплених на невисоких міцних дерев'яних стовпах.

Ще два знімки, про які згадується в листі-зверненні, але яких явно не вистачає у справі, вдалося відшукати в фотоархіві ІИМК РАН, де останні зберігаються за шифрами 01538/70 та 01538/71 (див. додаток). На одному з них (70) зображено зовнішній вигляд старого храму з північного заходу. Дзвіниця, як і на всіх більш ранніх зображеннях, вже нахилилася і тому її північно-західний кут підперто дерев'яною колодою. Дерев'яна маківка, що увінчувала дзвіницю, вже майже зруйнована, а віконна ставня на північному фасаді майже відірвана і недбало звисає. На другому фото (71) зафіксовано інтер'єр церкви з унікальним іконостасом.

Сам іконостас публікується вперше. Останній, як і храм, не зберігся. Слід зазначити, що чотири ікони, яких не вистачає на зображенні іконостасу старої Куцеволівської церкви, збереглися і експонуються в Дніпропетровському національному художньому музеї. Їх кольорові зображення в 2007 році були опубліковані в ілюстрованій історії українського козацтва "Україна – козацька держава" Володимира Недяка⁸. Саме в цьому виданні вказано, що давні куцеволівські ікони належать до кола майстрів Сорочинського іконостасу, виготовлені в другій половині XVIII ст. та надійшли до зібрання тогочасної Катеринославської музейної експозиції в 1905 році з експедиції Д.І. Яворницького. Всі чотири ікони виконані на дереві олійними фарбами з використанням різьблення по левкасу і мають рівновеликі розміри 100 x 70 см.

Документи та фотозображення з зібрання ІИМК РАН являють собою рідкісний зразок архівних матеріалів історичного і мистецтвознавчого характеру щодо давніх храмових споруд Катеринославщини на ранньому етапі формування пам'яткоохоронної та реставраційної галузі в Російській імперії. В подальшому, подібну документацію було використано як базу для вивчення значної кількості пам'яток мистецтва в дисертаційному дослідженні автора⁹.

В силу певних обставин комплекс документів, що стосувався теренів Катеринославщини залишався довгий час без належної уваги і не використовувався в повній мірі дослідниками. Всі пам'ятки, зафіксовані в вищезгаданій збірці метрик з фондів ІИМК РАН було знищено. Єдиним виключенням є два вцілілих храми в сучасному Новомосковському районі і чотири ікони з іконостасу Куцеволівської Миколаївської церкви. Не стала виключенням також доля дерев'яної споруди нової (3-ї) Свято-Миколаївської церкви села Куцеволівки Катеринославської єпархії, дослідження історії якої, як і давнього (2-го) храму, який станом на 1917 рік ще існував, і на сьогодні не втратили своєї актуальності.

⁸ Україна – козацька держава: Ілюстрована історія українського козацтва у 5175 фотосвітлинах // Упорядник В.В. Недяк. – К.: Видавництво "Емма", 2007. – 1216 с. – С. 979.

⁹ Харлан О.В. Особливості типологічної еволюції дерев'яної храмової архітектури на території Півдня України середини XVIII – початок ХХ ст. (на прикладі Катеринославської губернії): Дис. канд. архітектури. – К.: КНУБА, 2010, рукопис. – 241 с., іл.

Додаток

**Дело № 58 / 1917 Императорской Археологической комиссии
"О предполагаемой разборке старого храма в селе Вороновке-Куцеволовке
Верхнеднепровского уезда Екатеринославской губернии". Конец XVIII в. На 4-х листах**

***Запит Катеринославської духовної консисторії від 1 вересня 1917 року
до Археологічної комісії в Петрограді***

В.П.И.
ЕКАТЕРИНОСЛАВСКАЯ
духовная
КОНСИСТОРИЯ

Стол 4
Сентября 1 дня 1917 года
№ 20061
г. Екатеринослав

*Предложить устроить
школу в церкви без
разобранья церкви
1917 IX/19 А.Стицын*

Вход. № 400
д. № 58 / 1917

Получено: 16 сентября 1917 года
Археологическая комиссия

В Археологическую Комиссию.
/Петроград, здание Зимнего Дворца./

В селе Вороновке-Куцеволовке, Верхнеднепровского уезда, Екатеринославской губернии, упразднен старый деревянный храм, построенный в конце восемнадцатого столетия. Храм и колокольня при нем деревянные, пришли в совершенную ветхость, колокольня совсем валится, а самый храм едва держится на полусгнившем основании и во время сильных ветров шатается. Прихожанами возбуждено ходатайство о разборке упраздненного храма и об израсходовании годного от разобранного старого храма материала на постройку церковно-приходской школы. Препровождая при сем четыре фотографических снимка с трех сторон храма /с западной стороны храма сфотографировать из-за неудобства не представилось возможным/ и с иконостаса, Екатеринославская Духовная Консистория имеет честь просить Археологическую Комиссию сообщить ей, в возможно скором времени, не встречается-ли препятствий к разборке старого храма, присовокупляя при этом, что прихожане отказываются от ассигновки необходимой суммы на поддержание храма в целом виде и что вообще прихожане отказываются поддерживать на свои средства в должном порядке упраздненные древние храмы и в других местах епархии, почему является желательным иметь от Археологической Комиссии точные и определенные указания, как быть в таких случаях во избежание совершенного и естественного разрушения древних храмов от времени.

Член Консистории Протоиерей Николай Иванов
Секретарь Георгий Березницкий
Столоначальник Иван Попов

РА НА ИИМК РАН, ф. 1, 1917, д. 58, л. 1 и об. Машинопис.

***Відповідь Археологічної комісії від 3 жовтня 1917 року
на запит Катеринославської духовної консисторії***

А. К.
3 октября 1917 года
№ 897
на № 20061

В.Л.

В Екатеринославскую Духовную Консистирию
Археологическая Комиссия имеет честь уведомить Консистирию, что церковь в селе Вороновке-Куцеволовке признается ею весьма любопытным памятником южно-русского деревянного зодчества, с сохранившимся прекрасным, по столярству, иконостасом. Поэтому Комиссия не может дать согласия на разборку этой церкви и предлагает поместить в ней школу без всякого изменения ее зодчества; иконостас может при этом остаться на месте и только закрыт подвижною, например, холшевою занавесью. Конечно ему должны

быть возвращены иконы. В связи с этим предположением, если оно окажется приемлемым при условии не расширять окон, Археологическая Комиссия покорнейше просит доставить ей: 1) проект устройства школы с чертежами, 2) описание церкви по прилагаемым при сем вопросам, кроме сведений, имеющих в "Материалах для историко-статистического описания Екатеринославской епархии" (вып. I, стр. 205), которые имеются в Археологической Комиссии. Что касается общего вопроса, возбужденного Консistorией, об участии всех вообще старых церквей епархии, то Археологическая Комиссия считает необходимым обсуждения в каждом отдельном случае и просит доставлять ей перечень всех таких церквей, фотографические снимки с внешних их сторон и с иконостасов, описания по вопросам, при сем приложенным, технические акты осмотра их, чертежи и соображения о возможности их перенесения с сохранением существующего вида.

Подписал за Председателя Комиссии В. Латышев*

РА НА ИИМК РАН, ф. 1, 1917, д. 58, л. 1 и об. Відтиск.

Фото загального вигляду давньої церкви в селі Воронівка-Куцеволівка, що зберігаються у використаній архівній справі

Давній Свято-Миколаївський храм в селі Воронівка-Куцеволівка. Вид з південного сходу. Фото 1917 року (РА НА ИИМК РАН, ф. 1, 1917, д. 58, л. 3)

* Василь Васильович Латишев (1855-1921) – російський філолог-класик, епіграфіст, історик, археолог. Академік Петербургської академії наук, видатний фахівець з північнопричорноморської епіграфіки.

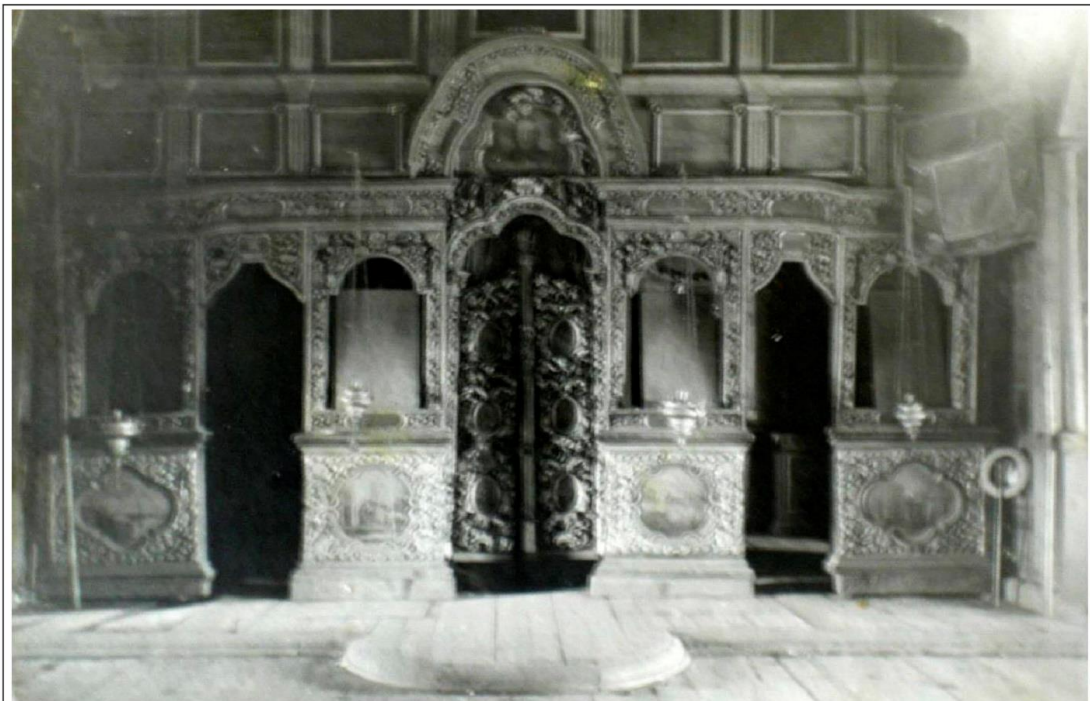

Давній Свято-Миколаївський храм в селі Воронівка-Куцеволівка. Вид зі сходу. Фото 1917 року (РА НА ИИМК РАН, ф. 1, 1917, д. 58, л. 4)

Зображення Куцеволівської церкви та її іконостасу, залучені з Фотоархіву ИИМК РАН

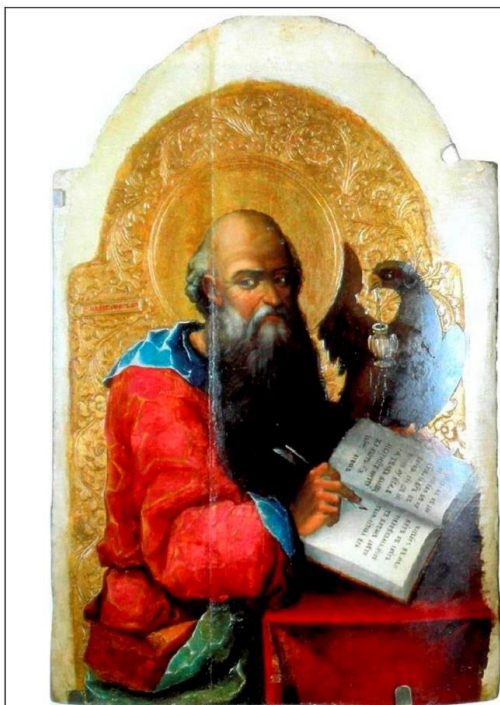

Давній Свято-Миколаївський храм в селі Воронівка-Куцеволівка. Вид з північного заходу. Фото 1917 року (ФА НА ИИМК РАН, шифр 01538/70)

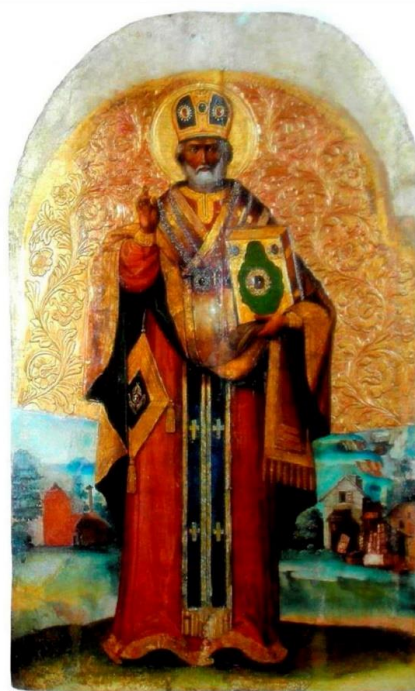

Іконостас давньої Свято-Миколаївської церкви села Воронівки-Куцеволівки. Фото 1917 року (ФА НА ИИМК РАН, шифр 01538/71)

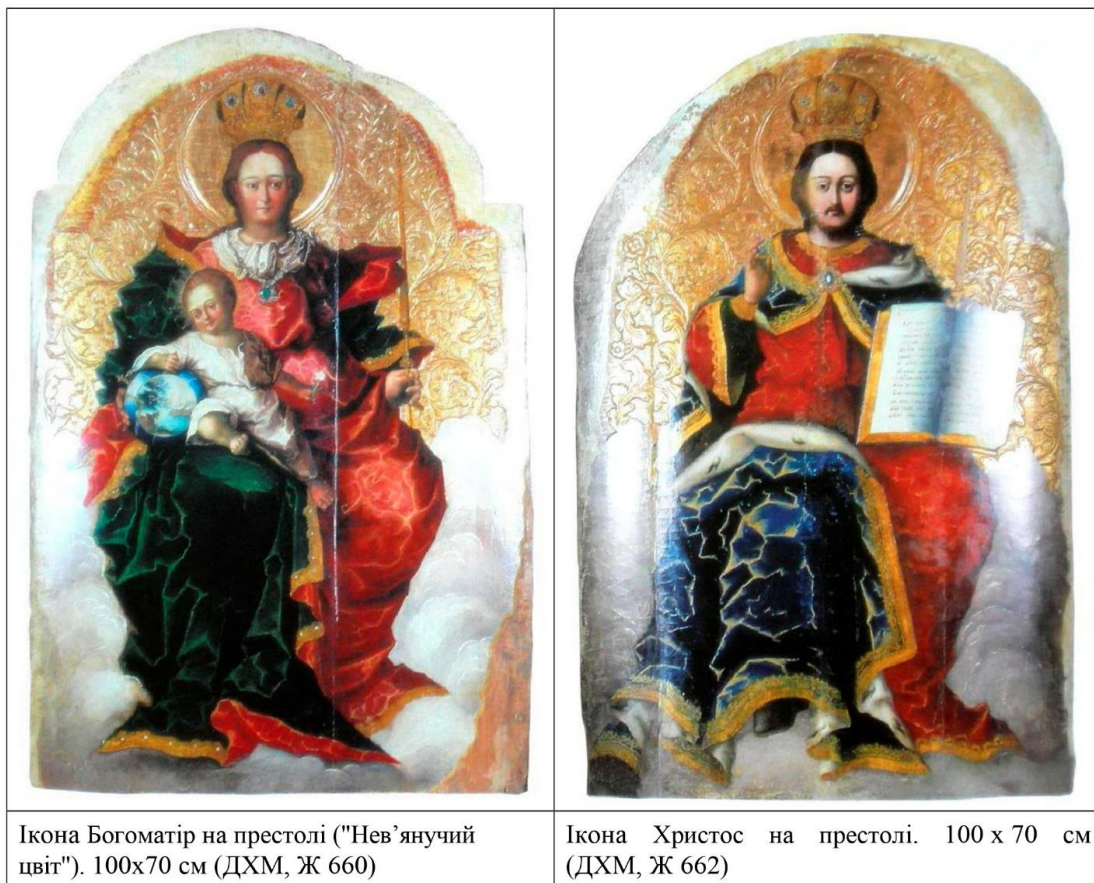
Зображення ікон з іконостасу давньої Куцеволівської церкви

Ікона Іоанна Богослова. 100х70 см (ДХМ, Ж 661)

Ікона Святого Миколи. 100х70 см (ДХМ, Ж 1609)

Зображення ікон опубліковано: Україна – козацька держава: Ілюстрована історія українського козацтва у 5175 фотосвітлинах // Упорядник В.В. Недак. – К.: Видавництво "Емма", 2007, с. 979.